

ՄԱՅՐ ՀԱՅՐԵՆԻՔՈՒՄ

ԼՈՒՐԵՐ ՄԱՅՐ ՀԱՅՐԵՆԻՔԻՑ

ՆԵՎՈՒՄ Է Ս. ՄԵՍՐՈՊ ՄԱՇՏՈՑԻ ՄՆԴՅԱՆ 1600-ԱՄՅԱԿԸ.— Փետրվարի 8-ին, Հայկական ՍՍԻՒ Միևիտրների Սովետի նախագահ Ա. Քոչինյանի նախագահությամբ կայացավ հայ զորքի ստեղծող և պարտության հիմնադիր Ս. Մեսրոպ Մաշտոցի ծննդյան 1600-ամյակի տոնակատարության հորելյանական հանձնաժողովի առաջին նիստը:

Ս. Մեսրոպ Մաշտոցի ծննդյան 1600-ամյակի տոնակատարության համար ընտրվել է հանձնաժողով հետևյալ կազմով. Ա. Քոչինյան (նախագահ), Ա. Արթուրյան, Ս. Աղիբեկյան, Հ. Այվազյան, Ս. Առաքելյան, Վ. Ավետիսյան, Հ. Բաղդասարյան, Լ. Գևորգյան, Բ. Գրիգորյան, Մ. Դավթյան, Վ. Դարբինյան, Ն. Զարյան, Ս. Զորյան, Վ. Համբարձումյան, Գ. Հայրյան, Կ. Դասախով, Գ. Հասարթյան, Ն. Հարությունյան, Ա. Հովհաննիսյան, Խ. Հովսեփյան, Գ. Հովհան, Ա. Ղարիբյան, Լ. Ղարիբյան, Հ. Մարգարյան, Է. Միրզոյան, Մ. Մատոյան, Վ. Նալբանդյան, Ռ. Պարսամյան, Գ. Զահրայան, Գ. Սևակ, Վ. Սիրցև, Ե. Սիմոնյան, Լ. Ստեփանյան, Ե. Վարդույան, Ս. Վարդանյան: Նիստում քննարկվեցին հորելյանի հետ կապված միջոցառումները: Որոշվեց Ս. Մեսրոպ Մաշտոցի ծննդյան 1600-ամյակի հորելյանական հանդիսավոր նիստը հրավիրել մայիսի 26-ին, Երևանում, Հորելյանական հանդեսին մասնակցելու կհրավիրվեն հյուրեր Մոսկվայից, Լենինգրադից, միութենական ռեսպուբլիկաներից, ինչպես նաև արտասահմանյան երկրներից:

Հորելյանական հանդիսավոր նիստեր կզույգարվեն նաև Լենինականում, Կիրովականում, Աշտարակում, Ռեսպուբլիկայի շրջանային կենտրոններում, բարձրագույն ուսումնական հաստատություններում, դպրոցներում կկազմակերպվեն զրական երեկոներ, կկատարվեն զինվորականները:

Հանձնաժողովը Հայաստանի Պետական հրատարակչությանը, Գիտությունների ակադեմիայի և Պետական համալսարանի հրատարակչություններին հանձնարարեց լույս ընծայել Ս. Մեսրոպ Մաշտոցի կյանքին և գործին նվիրված դիտական աշխատություններ:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԻՔՆԱԴԱՐՑԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ԱՐԶԱՆԱԳՐԱՐԹԱՅԻՆՆԵՐԻ ԱՐԺԵՔԱՎՈՐ ՄԱՏՑԱՆՆԵՐԸ.— Անցյալ զարի կենտրոնի կամենեց-Պողոսյան ճաղաքից կիկի արխիվին են տեղափոխվում կամենեց-Պողոսյանի հայկական դատարանի նիստերի արձանագրությունները, որոնց մեծ նշանակություն ունեն ուկրաինական այդ հինավուրց ճաղաքի ժՁ—ԺԷ դարերի տնտեսական ու ճաղաքական պատմությունը, Պողոսյանում, Գալիցիայում և Մոլդավիայում հաստատված հայ զաղթականների սոցիալ-տնտեսական և իրավական կյանքը, հայ-լեհական, հայ-ուկրաինական ու հայ-ռուսիական հարաբերությունները ուսումնասիրելու համար:

Ուշագրավ այդ պատմական վավերագրերը, որ արդեն իրենց վրա էին հրավիրել մի շարք հայ գիտնականների ուշադրությունը, 1894 թվականին դառնում են Մոսկվայի կայսերական հնագիտական ընկերության Արևելյան հանձնաժողովի հատուկ քննության առարկան՝ հատկապես այն պատճառով, որ նրանց մեծագույն մասը կազմված էր պատմության բժիշկ վաղուց անհետացած պոլովցիների (դվյադներ) մեծած լեզվով և լեհերեն, երկու ղնպցում էլ հայ տառերով:

Պողոսյանի հայերի մի մասը յուրաքանչև իր պոլովցիների լեզուն և ոգևորությունը էր այն պատմական պատմություններում: Մասնագետների միահամուռ կարծիքով, այդ արձանագրությունները հանդիսանում էին գիր ու գրականություն շուրջնապես պոլովցիների մեծած լեզվի ու ժամանակաշրջանի բացառիկ արժեքավոր հուշարձաններից մեկին աշխարհում:

Տարիներ շարունակ այդ արձանագրությունները մեծագույն խնամքով պահվում էին Ուկրաինական ՍՍԻՐ կենտրոնական պետական պատմական արխիվում, բայց Հայրենական Մեծ պատերազմի ժամանակ նրանց խնամապահը 1944 թվականին ՍՍԻՐ Գիտությունների ակադեմիայի բնաստորիչների ժողովարարում կիկի արխիվի մարիչ Վ. Ռոմանովսկու հոգով հայտնի դարձավ, որ այդ արձանագրությունները, ուրիշ այլ արժեքավոր փաստաթղթերի հետ միասին, որոնցից էլ են հիտլերյան ներխուժողների կողմից 1943 թվականին, կիկից նրանց նահանջելու նախորդակին:

Մակայան պարզվում է, որ հիտլերականները, նախ-
քան Կիևի արխիպի հրկիզումը, թալանել և երկաթու-
ղային լուրս վազողնով դեպի Գերմանիա էին ուղարկել
հազարավոր արժեքավոր փաստաթղթեր, որոնց հետ
եւան հայկական գատարանի արձանագրությունները:
Այդ վազողներն ընկնում են սովետական զորքերի
ձեռքը և վերադարձվում Կիև, Այժմ Կամենեց-Պոդոլսկի
հայկական գատարանի արձանագրությունները հիմ-
նականում կան (32 մեծագիր զրթերից ոչնչացել կամ
անհետ կորել են միայն հինգը) և այժմ պահվում են
Ուկրաինական ՍՍՌ Կենտրոնական պետական պաշ-
տական արխիվում:

Մատենադարանը, հաշվի առնելով այդ արձանա-
գրությունների մեծ արժեքը, հրատարակության է
պատրաստել նրանց հնագույն, հայերեն կազմված
մասը (1572—1575 թ. թ.), որը պարունակում է ա-
վելի քան 600 արձանագրություն: Այդ աշխատանքն
իրագործել է պատմական գիտությունների թեկնածու
Վլ. Գրիգորյանը:

Ինչպես հաղորդում է Մատենադարանի գլխավոր,
պատմական գիտությունների դոկտոր Լ. Խաչիկյանը,
կամենեցյան գատական արձանագրությունների լույս
ընծայումը նշանավոր ներդրում կլինի լեհաստանի և
Ուկրաինայի միջմասնից Ա թագավորի կողմից 1510
թվականին հայերի համար նախատեսված դատաստա-
նագրությ., որի հիմքում, ինչպես հայտնի է, ընկած է
Մխիթար Գոշի հռչակավոր «Հայոց դատաստանագի-
ր» (ԺԲ դ.): Այդ դատարանը փաստորեն եղել է Կա-
մենեցի հայերի ինքնավարությունն իրագործող մի
հիմնարկ, որը գոյություն է ունեցել ԺԳ դարի կեսերից
մինչև ԺԸ դարի վերջը:

Արձանագրությունները հետաքրքրական և արժեքա-
վոր նյութ կաան ոչ միայն պատմաբաններին, սոսկե-
սաղեստեղծին ու իրավաբաններին, այլև լեզվաբաննե-
րին, որովհետև նրանք մասամբ զրկված են Կամենեցի
հայերի առօրյա խոսակցական լեզվով: Առաջին ան-
գամ հրապարակվող այս նյութերի մեջ տեղ կգտան
ևս հայաստան զվարդներն և հայատառ լեհերն մի
քանի արձանագրություններ:

ԱՐԺԵՔԱՎՈՐ ԲԻՔԻՆՈՐԱՎՅԻԱ.— Վերջերս Ա.
Մյասնիկյանի անվան Պետական ուսպուրիկական
գրադարանը լույս ընծայեց «Հովհաննես Թումանյան»
ստվարածավալ բրդիոգրաֆիան, որը կազմել ու հրա-
տարակության է պատրաստել զրադարանի տեղեկա-
սու բրդիոգրաֆիայի քաժինը:

Թումանյանի ստեղծագործություններն առանձին
գրքերով ու ժողովածուներով հրատարակվել են ուսե-
րեն, ազդեցաներեն, ռուսուներեն, կերպրդերեն, ուզ-
բեկերեն և այլ ժողովուրդների լեզուներով: Մի շարք
գրքեր թարգմանվել են էսպերանտո լեզվով: Այս
քաժնում տրված են Թումանյանի այն ստեղծագործու-
թյունների նկարագրությունները, որոնք լույս են տե-
սել գերմաներեն, անգլերեն, ֆրանսերեն, սերբերեն,
չեխերեն, լիտաերեն, հունգարերեն և այլ լեզուներով:

Այս ամենը գնալով ցանկը չէ այն բոլորի, ինչ
գուրս է եկել մեծ րանաստեղծի զրդի ասկից: Բի-
րիոգրաֆիայում առանձին ցույց են տրված այն պար-
բերականները, ժողովածուներն ու դասագրքերը, որոնք

տպագրվել են Թումանյանի րանաստեղծությունները,
պատմածքներն ու հեքիաթները:

Գեղարվեստական ստեղծագործություններից քացի
Թումանյանը թողել է նաև շատ արժեքավոր այլ մա-
տենագրություն՝ հրապարակախոսական, գրական-քննա-
դատական լողվածներ և նամակներ, որոնց յայնորեն
արտացոլվել են բրդիոգրաֆիայում: Հետաքրքրական
շատ նյութեր կարելի է գտնել «Հովհաննես Թուման-
յանը զեղարվեստական գրականության մեջ», «Թուման-
յանը երաժշտության մեջ», «Թումանյանի կատարած
թարգմանությունները» քաժիններում: Գրքում զգալի
տեղ է հատկացված մեծ րանաստեղծին ու նրա
ստեղծագործություններին նվիրված նյութերի նկարա-
գրություններին:

«Հովհաննես Թումանյան» բրդիոգրաֆիան մի լուրջ,
առաջընթաց քայլ է հայ դասական և սովետական
գրողների մատենագրության ստեղծման ճանապարհին,
որին ձեռնամուխ է եղել Պետական գրադարանը: Ար-
դեն հրապարակի վրա են Առվյալների, Երկվանդաղերի,
Դեմիրճյանի, Չարենցի, Բակունցի և ուրիշների բրդ-
իոգրաֆիաները: Դժվարահավաց ու շնորհակալ գործ
են կատարել բրդիոգրաֆներ Նվզենյա Սարգսյանը,
Բյուրեղ Աստվածատրյանը, Մանիկ Բաբայանը, Վերա
Կանտունին և էմմա Հովհաննիսյանը:

Բովանդակայից, քերմ սիրով զրված նախարան և
խմբագրի բարեխղճ, մանրակրկիտ աշխատանքը, որ
կատարել է րանասիրական գիտությունների թեկնա-
ծու Էդուարդ Զրբայանը, զրբի արժանիքներից
մեկը պետք է համարել:

Չ. ԳԻԿԻՆՆՍԻ ԾՆԻԴՅԱՆ 150-ԱՄՅԱԿԱՆ ՆՎԻՐՎԱԾ
ՆՐԱԿՈ.— Վերջերս Արվեստի աշխատողների տանը
տեղի ունեցավ անգլիացի նշանավոր վիպասան Չարլզ
Դիկկենսի ծննդյան 150-ամյակին նվիրված երեկո, որ
կազմակերպել էին Հայաստանի Գրողների միությունը
և Արտատաժանյան երկրների հետ րարեկաժմության և
կուլտուրական կապի հայկական ընկերությունը: Նրե-
կոյին ներկա էին գրողներ, արվեստագետներ, կուլ-
տուրայի և դիսություն զործիչներ, ուսանողներ, մայ-
րաքաղաքի հասարակության ներկայացուցիչներ:

Բացման խոսքում Հայաստանի Գրողների միության
բարատուար, րանաստեղծ Հրայա Հովհաննիսյանը
ասաց. «Չարլզ Դիկկենսը դասական ուսպիզմի հիմ-
նադրերն ու առաջին խոշոր ներկայացուցիչն էր ԺԶ
դարի անգլիական գրականության մեջ, նրա հրաշալի
վեպերը համաշխարհային ընթերցասրահ են գուրս եկել
շնորհիվ այն րանի, որ գրանք մեջ մեծ վարպետու-
թյամբ վերարտադրված է իսկական կյանքը: Դիկկենսի
երկերը հարազատ են նաև հայ ընթերցողին:

Այնուհետև ականավոր գրաղետի կյանքի ու գու-
կան գործունեության մասին զեկուցեց րանասիրական
գիտությունների թեկնածու Ս. Սողոմոնյանը:

ԱՎԵՏԻՔ ԻՍԱՀԱԿՅԱՆԻ ՏՈՒՆ-ԹԱՆԳԱՐԱՆԸ.—

Ավետիք Իսահակյանի տուն-թանգարանի գիրեկցիան
վերջերս ձեռք է բերել մի շարք աշխատանքներ,
որոնք աչքի ընկնող տեղ կգրավեն մեծ րանաստեղծի
կյանքին ու ստեղծագործությանը նվիրված հարուստ
ցուցանմունքների շարքում:

Դրանց թվում է մանրանկարիչ Է. Գ. Վաղարյանի գործը, որ նա անվանել է «Հայ գրականության փառաբան», Դա եղեցագործի մի փոքրիկ սյուն է, որի վրա ամրացված են իրար զուգահեռ երկու ոսկեթև ակումբներով Դրանցից մեկի վրա փորագրված է Սողեմական Հայաստանի գերբը, որը միամասնական մի խոշորացույց է։ Նրա միջով գիտադր տեսնում է Ավետիկյանի գունավոր դիմանկարը, նկարի տակ միկրոսկոպիկ առեղծոք գրված է Նրա «Հեն» ջան Հայրենիք» բանաստեղծության վեց տողը։

Երևանի ընդհանուր տեսարանը և ճարտարապետական առանձին տեսարաններ պատկերված են օրգանական ապակույց պարաստված սկավառակի վրա։ Այն զարդարված է հայկական մանրանկարչության գեղեցիկ դրվագներով։ Սյան վերջնամասում ամրացված է մի փոքրիկ գոմապարզ գրքույկ, որի վրա փորագրված է «Ես եմ-կալա Մահաբե»։ Նրա կազմի բացվածքին հարմարեցված խոշորացույցից երևում է անապատով ընթացող ուղիների քարավանը։

Ձեռք բերված աշխատանքների մեջ կան նաև Մ. Սարյանի «Արագածը», Ն. Պողոսյանի «Ավետիք Իսահայան» խճանկարը, Կ. Սարգսյանի «Եսահայանը և Տաղուր Մխիթարյան վանքում», Ա. Մխչյանի «Եսահայանը Արաբալայի ափին», Հր. Ռոմկյանի իլյուստրացիաները «Եսահայան Մահաբե» պոեմի թեմաներում, Հ. Սիրադյանի «Ջվարթնոցում» և այլ գործեր։

ՍԻԼՎԱ ԿԱՊՈՒՏԻԿՑԻՆԻՆ ՆԵՐՎԱՆԻՆ ԵՐԵՎԱՆԻՆ — Մարտի 5-ին Հայֆիլհարմոնիայի փոքր դահլիճում տեղի ունեցավ Սիլվա Կապուտիկյանին նվիրված դրական-երաժշտական երեկո։

Պարույր Սեակը իր բացման խոսքում Սիլվա Կապուտիկյանի կյանքի ու գործունեության մասին խոսում է հուզելու ու փոխանցելի ջերմությամբ։

Ժողովրդական գերասանուհի Մեծաքայա Սիմոնյանը արտասանում է Սիլվա Կապուտիկյանի «Մայրիկիս» բանաստեղծությունը։ Հանդիսության գեղարվեստական բաժնին իրենց շնորհիվ մասնակցություն են բերում Տաթևիկ Սաղանդարյանը, Քամարա Դեմուրյանը, Հրաչյուհի Զինանյանը, Լուսին Ժոշյանը և Վոլոդյա Աբաղյանը։ Նյութ են ունենում նաև Հայաստանի պետական երգեցիկ խումբը և ժողովրդական երգի-պարի անսամբլը։

Երեկոյի վերջում, շնորհիվ բանաստեղծուհին շնորհակալական խանդավառալից խոսքեր է ասում և հանդիսականների րոտն ցանկության ընթացք տալով, արտասանում է «Ես եմ իմ օրդուն» բանաստեղծությունը։

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԿՈՄՊՈԶԻՏՈՐՆԵՐԻ 5-ԲՊ ՀԱՄԱԳՈՐԾՈՒՄԸ — Էրեբրո Հայֆիլհարմոնիայի փոքր դահլիճում կայացավ Հայաստանի կոմպոզիտորների 5-րդ համագումարը։

Հայաստանի կոմպոզիտորների միությունն նախագահ արվեստի վաստակավոր գործիչ Ե. Միրզայանը բարի գալուստ մաղթեց համագումարի բաղմամբիվ հյուրերին, որոնք Մոսկվայից, Լենինգրադից և Կոթայքից և այլ հանրապետություններից ժամանել էին, համագումարի աշխատանքներին մասնակցելու համար։ Անուշահան Կոմպոզիտորների միությունն վարչության հաշվետու զեկուցումով հանգես եկավ միության նախագահ Է. Միրզայանը։

ՄԱՆԿԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏՈՐ ՌԵՆԻՎԵՐՍԱԼ ԽԱՆՈՒԹՈՒՄ — Այսպես է կոչվելու մանուկների համար Երևանում կառուցվելիք ունիվերսալ խանութը, որը կլինի Հայաստանի առևտրի ձեռնարկությաններից խոշորագույնը։

Հինգ հարկանի այդ ըազալտե շինությունը, որ նախագծվել է Հայաստանի և Վրաստանի մի խումբ ճարտարապետների ջանքերով, կբարձրանա Նալբանդյան փողոցի ու ապագա դիսպոզիտոր պողոտայի (այժմյան Սպանդարյան փողոցի շարունակություն) հատման վայրում և կլրացնի Լենինի հրապարակի ճարտարապետական անտաճը։ Երեկոյանի համար դա լինելու է մի հետաքրքրական աշխարհ, ուր կվաճառվեն մանկական ամեն տեսակի ապրանքներ։

Ենեքի առաջին մասը, որի շինությունը կմեծարկվի այս տարի, ձգվելու է գլխավոր պողոտայի երկայնքով 70 մետրի վրա։ Նրա ավելի քան 2000 քառակուսի մետր մակերեսով վաճառատանն էրում կլինեն մանկական հագուստի, կահույքի, խաղալիքի, գրենական պիտույքների, սպորտային, երաժշտական, աշխատանքային գործիքների և զանազան այլ ապրանքների բաժիններ, շենքը կունենա վերելակներ և շարժվող աստիճաններ։

ԳԻՇԵՐՈՒԹԻԿ ԴՊՐՈՑՆԵՐ — Գեղատեսիլ նորքում վերջերս բարձրացել է մի շինություն։ Դա գիշերօթիկ դպրոցի նոր շենքն է, որն առաջիկայում կհանձնվի օգտագործման։ Այստեղ իրենց պարապմունքները կսկսեն մայրաքաղաքի 800-ից ավելի երեխաներ։

Ներկայումս Հայաստանում գործում են 20 գիշերօթիկ դպրոցներ, որոնցում ընդգրկված են շուրջ 5800 երեխաներ։ 1981 թվականին նման երկու հաստատություններ բացվել են Երևանում, մեկական՝ Հոկտեմբերյանում ու Կիրովականում։ Սանատորիական տիպի գիշերօթիկ դպրոց է կազմակերպվել Դիլիջանում։

Այս դպրոցների պահպանման, երեխաների հաղուստի, ունեղի և այլ նպատակների համար պետական միջոցներից միայն անցյալ տարի ծախսվել է շուրջ 3 000 900 ռուբլի։ Հաջորդ տարիներին այդ զուամբը շատ ավելի կաճի։ Նախատեսված է մինչև 1985 թվականը գիշերօթիկ դպրոցներում ընդգրկված երեխաների թիվը հասցնել ավելի քան 24 հազարի։

